

5846 SAYILI FİKİR VE SANAT ESERLERİ KANUNU

KANUNUN TARİHÇESİ

- 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu 1952'de yürürlüğe girmiştir.
- 1983, 1995, 2001,2004 ve son olarak 2008 yıllarında değişikliklere uğrayarak bugünkü halini almıştır.
- Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu, ülkemizde eser sahiplerine ve bağlantılı hak sahiplerine ilişkin düzenlemeleri içeren temel kanundur.

KANUNUN AMACI

- Eser sahipleri ile bağlantılı hak sahiplerinin eserler üzerindeki manevi ve mali haklarını belirlemek ve korumak
- Eserlerden yararlanma şartlarını düzenlemek
- Öngörülen esas ve usullere aykırı yararlanma halinde yaptırımları tespit etmek

KANUNUN BÖLÜMLERİ

- Fikir ve Sanat Eserleri
- Eser Sahibi
- Fikri Haklar
- Sözleşme ve Tasarruflar
- Hukuk ve Ceza Davaları
- Çeşitli Hükümler

ESER

Kanunumuza göre bir fikir ve sanat ürününün eser olarak kabul edilip koruma altına alınabilmesi için;

- Sahibinin hususiyetini taşıması,
- Şekillenmiş olması,
- Kanunda sayılan eser türlerinden birine girmesi
- Fikri bir çabanın ürünü olması, gerekmektedir.

KANUNDA YER ALAN ESER ÇEŞİTLERİ

- İlim ve edebiyat eserleri
- Güzel sanat eserleri
- Musiki eserleri
- Sinema eserleri
- Veri tabanları

KANUNDA KORUMA ALTINA ALINAN HAK SAHİPLERİ

- Fikir ve sanat eserlerini meydana getiren eser sahipleri
- Bağlantılı hak sahipleri olarak;
 - Bu eserleri icra eden veya yorumlayan icracı sanatçılar
 - Seslerin ilk tespitini yapan fonogram yapımcıları
 - Filmlerin ilk tespitini gerçekleştiren film yapımcıları
 - Radyo televizyon kuruluşları

ESER SAHİBİNİN HAKLARI

MANEVİ HAKLAR

- Umuma Arz Yetkisi
- Adın Belirtilmesi Yetkisi
- Eserde Değişiklik Yapılmasını Men Etmek
- Eser Sahibinin Zilyed Ve Malike Karşı Hakları

MALİ HAKLAR

- İşleme Hakkı
- Çoğaltma Hakkı
- Yayma Hakkı
- Temsil Hakkı
- İşaret, Ses ve/veya Görüntü Nakline Yarayan Araçlarla Umuma İletim Hakkı
- Pay ve Takip Hakkı

MALİ HAKLARIN DEVRİ

- Eser sahibi veya mirasçuları kendilerine kanunen tanınan mali hakları; süre, yer ve muhteva itibariyle sınırlı veya sınırsız, karşılıklı veya karşılıksız olarak başkalarına devredebileceği gibi sadece kullanma yetkisini de başkasına bırakabilir.
- Mali hakların devrini konu alan sözleşme ve tasarrufların yazılı olması ve konuları olan hakların ayrı ayrı gösterilmesi şarttır.

KAMUYA ÖDÜNÇ VERME HAKKI

- 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun 23 üncü maddesinin 1 inci fıkrasında yayma hakkı, “Bir eserin aslını veya çoğaltılmış nüshalarını, kiralamak, ödünç vermek, satışa çıkarmak veya diğer yollarla dağıtmak hakkı münhasıran eser sahibine aittir.” şeklinde düzenlenmiştir.

KAMUYA ÖDÜNÇ VERME HAKKI

- FSEK'de yayma hakkı kapsamında düzenlenen kamuya ödünç verme hakkı eser sahibinin ve bağlantılı hak sahibinin münhasır, yani onun tekel niteliğindeki hakları arasında yer almaktadır. Dolayısıyla eser sahibin ve bağlantılı hak sahiplerinin izni olmaksızın bir kitabın, bir müzik CD'sinin veya bir film VCD'sinin kamuya ödünç verilmesi söz konusu olamayacaktır.
- Ödünç verme hakkına getirilen bir istisna ise FSEK'te yer almamaktadır.

FSEK- TÜKENME İLKESİ

- FSEK md. 23/II'de “kiralama ve kamuya ödünç verme yetkisi eser sahibinde kalmak kaydıyla” denilerek, bu hakların ilk satıştan sonra tükenmeyecekleri, yani eser sahibinin münhasır hakları olarak korunmaya devam edilecekleri çok açık olarak belirtilmiştir.

2006 /115 AK KİRALAMA VE ÖDÜNÇ VERME DİREKTİFİ

- İşbu Direktifin amacı kapsamında, “*ödünç verme*”, kamuya açık kuruluşlar aracılığıyla doğrudan veya dolaylı ekonomik veya ticari menfaat amacı gütmeksizin belirli bir süre için kullanıma sunma anlamına gelir.” şeklindedir.

MÜNHASIR HAK- ADİL BEDEL HAKKI

- Direktif metninin hazırlık çalışmalarında Komisyon çalışma grubunda en çok tartışılan iki konu, ödünç verme hakkı ile bu hakkın münhasır bir hak olarak kabul edilip edilmemesi olmuştur. Üye Devletlerin çoğu mali konular sebebiyle, bu hakkın Direktifte yer almasını bile istememişlerdir. Bazı devletler ise bu hakkın sadece belli eser grupları için zorunlu olarak uygulanması gerektiğini ifade etmişlerdir
- Bu durum karşısında Komisyon, ilk önce kamuya ödünç verme hakkını sadece bir bedel hakkı olarak düzenlemeyi düşünmüş, ancak daha sonra bu hakkın bir münhasır hak olmasına karar vermiştir. Ancak Direktifin 6 ncı maddesi ile Üye Devletlere münhasır ödünç verme hakkı yerine, bedel hakkını seçebilmeleri imkanı da tanınmıştır.

ÖDENECEK BEDEL

- Direktifin 6(1) ncı maddesi, “Üye devletler, en azından eser sahiplerinin ödünç vermeden dolayı bir bedel elde etmeleri şartıyla, Direktifin 1 inci maddesinde belirtilen münhasır kamuya ödünç verme hakkına istisna getirebilirler. Üye devletler, kültürel gelişim amaçlarını göz önünde bulundurmak suretiyle söz konusu bedeli belirleme konusunda serbesttirler.” şeklindedir.
- Direktifin 6(3) ncı maddesi, “Üye devletler, bazı kuruluşları, bedel ödemededen muaf tutabilirler.” şeklindedir.

BEDEL HAKKININ YÖNETİMİ

- Maddede bedel hakkının kim tarafından takip edileceği konusunda ise bir hüküm bulunmamaktadır. Üye ülkeler bu hakkın yönetimini meslek birliklerine bırakacakları gibi, Bakanlık birimlerince ya da diğer idari birimler aracılığıyla gerçekleştirebileceklerdir. Bunun yanı sıra bu bedeli kimin ödeyeceği konusunda da üye ülkeler serbest bırakılmışlardır. Bu bedeli kütüphaneler, devlet ya da başka bir kurum veya kuruluş karşılayabilir. Ayrıca Direktif bu bedelin bir kısmının hak sahiplerine sosyal yardımlar, burslar, kültürel destekler şeklinde aktarılmasına da mani değildir.

BEDEL ÖDEME MUAFİYETİ

- Madde gereğince münhasır ödünç verme hakkı yerine, en azından eser sahiplerine bedel alma hakkı tanımış olan bir üye devlet, bazı kütüphaneleri de bedel ödemekten muaf tutabilecektir. Fakat burada dikkat edilmesi gereken konu, ancak bazı kütüphanelerin bedel ödemediği muaf tutulabileceğidir. Üye devletler, okul kütüphanelerini, bilim kütüphanelerini veya halk kütüphanelerini muafiyet kapsamında değerlendirebileceklerdir. Ancak bu madde geniş yorumlanıp tüm kütüphanelerinin bedel ödemekten muaf tutulmaları Direktifin amacı ile örtüşmemektedir. Uygulamanın en önemli örneği Avrupa Topluluğu Komisyonu tarafından Portekiz aleyhine 92/100 sayılı Konsey Direktifi'nin 1 inci ve 5 inci maddelerine aykırı olarak, kamuya ödünç verme işlemlerini gerçekleştiren tüm kurumları eser sahiplerine belirli bir bedeli ödemediği muaf tutuldukları gerekçesiyle açılan davadır.

ALMANYA

- Almanya Telif Hakları ve Bağlantılı Haklar Kanunu'nun 27 inci maddesinin 2 nci fıkrasına göre; eserlerin asıl ve nüshalarının kamuya açık kuruluşlar vasıtasıyla (kütüphaneler) ödünç verilmesi durumunda eser sahiplerinin adil bir bedel alma hakkı bulunmaktadır. Hak sahiplerine yapılacak ödemeler kütüphaneler tarafından ödünç verilen eser sayısına göre belirlenmektedir

BELÇİKA

- Telif Hakları ve Bağlantılı Haklar Kanunu'nda hak sahiplerinin, halk kütüphaneleri tarafından ödünç verilen eserlerden dolayı bedel alma hakları bulunmasına rağmen, Belçika söz konusu hakkın uygulamasına ilişkin gerekli yasal ve kurumsal düzenlemeleri yapmamıştır. Bu durum üzerine Belçika Yazarlar Birliği, 2000 yılında hükümeti Avrupa Komisyonu'na şikayet etmiştir. Komisyon, Belçika'nın Yasası'nın 62 nci maddesiyle hak sahiplerine ödünç vermeden dolayı bir bedel ödenmesini garanti etmesine rağmen, aradan geçen süre içerisinde bu bedelin ne kadar olacağı, kimin tarafından karşılanacağı ve bu hakkın idaresinin nasıl sağlanacağı konularında yasal bir düzenleme yapmadığı, dolayısıyla 92/100 sayılı Direktifin 1 inci ve 5 inci maddelerine uyum sağlamada başarısız olduğu gerekçesiyle konuyu Avrupa Adalet Divanına taşımıştır.
- Avrupa Adalet Divanı, Komisyonunun dava gerekçelerini haklı bularak, Belçika'nın süresi içerisinde Direktif hükümlerine uyum sağlamadığına karar vermiştir. Bu karar üzerine Belçika ödünç verme hakkının uygulamasına ilişkin 25 Nisan 2004 tarihli Bakanlar Kurulu Kararnamesini yürürlüğe koymuştur.
- Kararnamede hak sahiplerine ödenecek bedelin hesaplanmasında kütüphanelere üye olan kişi sayı göz önünde bulundurulmuştur. Bu bedel, kayıtlı üye başına belli bir Euro'dur. Hak sahiplerine dağıtılacak miktarın hesaplama yöntemi olarak ise kütüphanelerindeki ödünç verme sayıları dikkate alınmıştır
- Kararnamenin 5 inci maddesi ile eğitim kuruluşlarına, bilim kuruluşlarına, sağlık kurumları ile işitme ve görme engellilere hizmet veren kuruluşlara ait kütüphaneler bedel ödemekten muaf tutulmuştur.

DANİMARKA

- Kamuya Ödünç Verme Hakkı Yasasına göre, eser sahipleri, çevirmenler, kitaplar için çizim yapan kişiler ve fotoğraf sanatçıları, kütüphaneler tarafından bedelsiz olarak kamuya ödünç verilen eserlerden dolayı bir bedel elde etme hakkını ellerinde bulundurmaktadırlar (Kamuya Ödünç Verme Hakkı Yasası, md.2)
- Kamuya ödünç verme hakkının idaresi ise Milli Kütüphane Başkanlığı tarafından yürütülmektedir (Kamuya Ödünç Verme Hakkı Yasası, md.6)
- Hak sahiplerine ödenecek olan toplam tutar devlet bütçesinden karşılanmaktadır.

FRANSA

- Fransa'da, eser sahipleri ve yayıncılar halk kütüphaneleri ve özel kütüphaneler tarafından bedelsiz olarak kamuya ödünç verilen eserlerden dolayı bir bedel elde etme hakkını ellerinde bulundurmaktadırlar.
- Hak sahiplerine ödenmekte olan bedel esas itibariyle iki kaynaktan sağlanmaktadır. Halk ve özel kütüphanelerin üye sayısı başına belli bir Euro, üniversite kütüphanelerini kullanan her öğrenci ve eğitmen başına ise belli bir Euro tutarındaki bedel devlet bütçesinden karşılanmaktadır. Bir kısmı ise kitapların satışını yapan firmalar tarafından ödenmektedir.
- Hak sahiplerine yapılan ödemeler kütüphaneler tarafından alınan kitap sayılarına bakılarak yapılmakta ve eser sahipleri ile yayıncılar arasında eşit olarak paylaştırılmaktadır.
- Bu firmalar ödünç verme işlemi gerçekleştiren kütüphaneler tarafından alınan her türlü kitap bedeli üzerinden %6 oranında bir vergi ödemektedirler.

İNGİLTERE

- Eser sahiplerinin yanı sıra, eserin meydana getirilmesinde önemli katkıları bulunan fotoğraf sanatçıları, editörler, kitaplar için çizim yapan kişiler ve tercümanlar halk kütüphaneleri tarafından kamuya ödünç verilen kitaplardan dolayı bir bedel alma hakkını elinde bulundurmaktadırlar. Bir kitabın editörü o kitap için ödenecek olan bedelin %20'sini, tercümanı ise %30'unu almaktadır.
- Kamuya ödünç verme sistemi yalnızca halk kütüphaneleri tarafından ödünç verilen kitaplarla sınırlandırılmıştır. Üniversite veya okul kütüphaneleri tarafından ödünç verilen kitaplar için hak sahiplerine bir bedel ödenmemektedir

PORTEKİZ

- Portekiz, kamuya ödünç verme hakkını, 27 Kasım 1997 tarihli ve 332/97 sayılı Kararnamede düzenlemiştir. Kararnamenin 6 ncı maddesinde; eser sahibinin, eserin asıl ve nüshalarının kamuya ödünç verilmesinden dolayı bir bedel alma hakkının bulunduğu ve bu bedelinin ödenmesinden ödünç verme işlemini gerçekleştiren kurumun sorumlu olduğu belirtilmiştir. 6 ncı maddenin son fıkrası ile bu bedeli ödemedен halk, okul ve üniversite kütüphanelerinin yanı sıra, müzeler, kamu arşivleri, kamu kuruluşları ve kar amacı gütmeyen özel kuruluşların kütüphaneleri muaf tutulmuştur.
- Görüldüğü üzere Portekiz, 92/100 sayılı Direktifi ulusal mevzuatı ile uyumlaştırmak için gerekli yasal değişiklikleri yapmış, ancak halk kütüphanelerini de dahil olmak üzere neredeyse tüm kütüphaneleri kamuya ödünç verme sisteminin dışında bırakmıştır.
- Bu durum karşısında Avrupa Topluluğu Komisyonu, Portekiz'in 92/100 sayılı Konsey Direktifi'nin 1 inci ve 5 inci maddelerine aykırı olarak, kamuya ödünç verme işlemlerini gerçekleştiren tüm kurumları eser sahiplerine belirli bir bedeli ödemedен muaf tutması nedeniyle 9 Şubat 2005 tarihinde Avrupa Adalet Divanı'na başvuruda bulunmuştur. Mahkeme ise, ülkenin direktif maddelerini ulusal mevzuata uyumlaştırmada başarılı olmadığına karar vermiştir.

BİLGİ TOPLUMUNDA TELİF HAKLARI VE BAĞLANTILI HAKLARIN BAZI YANLARININ UYUMLAŞTIRILMASINA İLİŞKİN 22 MAYIS 2001 TARİH VE 2001/29/AT SAYILI AVRUPA PARLAMENTOSU VE KONSEY DİREKTİFİ

- Md.2. Üye Devletler, kısmen veya tamamen, her türlü yöntem ve şekilde, kalıcı veya geçici çoğaltmalar hakkında:
 - (a) eser sahipleri ve onların eserlerini;
 - (b) icracı-sanatçılar ve onların icralarının düzenlenmesini;
 - (c) fonogram üreticileri ve onların fonogramlarını;
 - (d) filmleri ilk düzenleyen üreticiler ve filmlerinin orijinalleri ve kopyaları;
 - (e) yayın kuruluşları ve onların yayınlarının kablo veya uydu yayını da dahil olmak üzere, kablolu veya karasal iletilip ileilmeyeceğinin düzenlenmesini; doğrudan veya dolaylı yasaklama veya müsaade etmeye münhasır haklarını korur.
- Md.5/2-c Doğrudan veya dolaylı ekonomik ve ticari çığara hizmet etmeyen, halka açık kütüphaneler, eğitim kurumları, veya müzeler ya da arşivler tarafından yapılan özel röprodüksiyon işlemleri hakkında; Madde 2 de sağlanan röprodüksiyon haklarına üye devletler istisnalar ve sınırlamalar getirebilirler:

➤ Madde 3

Eserlerin yayınlanması ve diğer yayın konularının kamuya sunulması konusunda haberleşme hakkı

- 1. Üye Devletler, eser sahiplerinin, tel üzerinden veya telsiz vasıtalarla eserlerini yayımlama, böyle bir yolla kamunun tercih ettikleri bir zamanda ve bir yerden erişebilmeyi mümkün kılmayı içeren, her türlü haberleşmeyi yasaklama veya müsaade etmeye münhasır haklarını temin eder.
- 2. Üye Devletler, tel üzerinden veya telsiz vasıtalarla eserlerini yayımlama, böyle bir yolla kamuya bireylerin tercih ettikleri bir zamanda ve bir yerden erişebilme münhasır haklarını
- icracı-sanatçılar , kendi icralarının düzenlenmesi; fonogram üreticileri , kendi fonogramları; filmleri düzenleyen ilk üreticiler, kendi orijinal filmleri ve kopyaları; yayın kuruluşları, kendi yayınlarını kablo veya uydu yayını da dahil olmak üzere, kablo üzerinden veya karasal üzerinde iletip iletmeme düzenlemesi için korur.
- 3. Paragraf 1 ve 2 de atıf edilen haklar bu Maddede beyan edilen yayımlama veya yayımlama kararının alınması için yapılan haberleşmenin her hangi bir işlemi tarafından tüketilemez.

- Md.5/3 Üye Devletler, aşağıda belirtilen durumlarda :
- **Md5/3-n** “haberleşme tarafından veya yayının ferdi üyelerine, , fıkra 2(c) de atıfta bulunulan kurumların , kendi koleksiyonlarında bulunan ve satın alınmaya ya da lisans koşullarına tabi olmayan eserlerin ya da diğer konuların, binalarındaki tahsis edilmiş terminaller aracılığı ile toplum fertlerinin araştırma veya özel çalışma amacıyla bildirilmesi ya da erişime açık hale getirilmesi yoluyla kullanma” ;şeklinde Madde 2 ve Madde 3 de sağlanan haklara istisnalar ve sınırlamalar getirebilirler.

TEŐEKKÜRLER

